

1.บริบทโรงพยาบาลชุมชน

โรงพยาบาลเป็นสถานบริการทางการแพทย์ที่ประชาชนไปใช้บริการเมื่อเจ็บป่วยซึ่งต้องพร้อมด้วยอุปกรณ์และบุคลากรที่ให้บริการรักษาพยาบาลผู้ป่วย ตลอด 24 ชั่วโมง แต่ตามคำจำกัดความขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization) ได้ให้ความหมายของโรงพยาบาลไว้ว่า เป็นองค์กรที่ทำงานด้านการแพทย์ในสถานที่และในชุมชน มีหน้าที่ให้บริการสาธารณสุขทุกด้านแก่ประชาชนทั้งด้านการรักษาพยาบาล การป้องกันโรคและการส่งเสริมสุขภาพ การบริการผู้ป่วยนอก ครอบคลุมไปถึงบ้านของผู้ป่วยเอง และยังเป็นสถานที่ฝึกอบรมของบุคลากรสาธารณสุขและการค้นคว้า วิจัย ปัญหาสาธารณสุขของชุมชน

โรงพยาบาลชุมชนเป็นสถานบริการสาธารณสุขที่มีเตียงผู้ป่วยไว้รักษาตั้งแต่ 10 - 120 เตียง เป็นศูนย์บริการทางด้านการรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพ การควบคุมและป้องกันโรคและฟื้นฟูสภาพผู้ป่วยในระดับอำเภอในเขตอำเภอหรืออำเภออื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย และมีหน้าที่ในการให้บริการสาธารณสุขแบบผสมผสานในเขตพื้นที่บริเวณรอบที่ตั้งโรงพยาบาลซึ่งครอบคลุมประชากรทั้งอำเภอที่รับผิดชอบโดยเป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด มีผู้อำนวยการโรงพยาบาลชุมชนเป็นหัวหน้าหน่วยงาน โรงพยาบาลชุมชน และได้พัฒนาเป็นลำดับตั้งแต่เป็นสุขศาลาที่มีเพียงผู้ช่วยแพทย์ประจำในปี พ.ศ.2480 ต่อมาได้ยกระดับเป็นสถานีอนามัยชั้นหนึ่ง และเริ่มมีแพทย์ไปประจำบางอำเภอ สถานีอนามัยชั้นหนึ่งได้ขยายจำนวนและเติบโตขึ้นเป็นลำดับ ในขั้นแรกแพทย์ที่ประจำอยู่ทำหน้าที่เป็นสาธารณสุขอำเภอหรืออนามัยอำเภอโดยขึ้นตรงต่อนายอำเภอในระยะต่อมาเพื่อให้การบริการงานของสถานีอนามัยเป็นคล่องตัวยิ่งขึ้น จึงได้โอนสังกัดมาขึ้นตรงต่อสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหรืออนามัยจังหวัด (เดิม) ในปี พ.ศ.2514 คณะปฏิวัติได้ปรับปรุงส่วนราชการใหม่ สถานีอนามัยชั้นหนึ่งเปลี่ยนชื่อไปเป็นศูนย์การแพทย์และอนามัยชนบท และเป็นศูนย์การแพทย์และอนามัยตามลำดับ เมื่อปี พ.ศ.2518 - 2519 รัฐบาลสมัยนั้นได้ทุ่มเทให้ความสำคัญแก่การพัฒนาชนบทและงานให้บริการสาธารณสุขอย่างมากมางบประมาณและเครื่องมือเครื่องใช้ได้เพิ่มจากเดิมเป็นอันมาก และเพื่อให้ประชาชนในชนบทได้มีโรงพยาบาลอำเภอ ศูนย์การแพทย์ และอนามัยที่มีปริมาณงานสูง จึงได้ยกฐานะเป็นโรงพยาบาลอำเภอในสมัยนั้นด้วย(กองสาธารณสุขภูมิภาค, 2533 ,หน้า 30-33) ปัจจุบันกระทรวงสาธารณสุขจัดขนาดของโรงพยาบาลชุมชนดังนี้

1.โรงพยาบาลรับส่งต่อระดับต้น (First level Hospital) ดังนี้ (1)โรงพยาบาลชุมชนขนาดเล็ก (First Level 3) เป็นโรงพยาบาลชุมชนขนาดเล็กเพียง 30 เตียงลงมา ที่มีแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไปหรือแพทย์เวชปฏิบัติรอบครัวรวม 1-2 คน มีห้องผ่าตัดเล็กไม่มีห้องผ่าตัด ห้องคลอด ตึกผู้ป่วยในให้การดูแลผู้ป่วยไม่ซับซ้อนสนับสนุนเครือข่ายบริการปฐมภูมิของแต่ละอำเภอไม่จำเป็นต้องทำหัตถการเช่นการผ่าตัดใหญ่และไม่จำเป็นต้องจัดบริการผู้ป่วยในเต็มรูปแบบ (2)โรงพยาบาลชุมชนขนาดกลาง (First Level 2) เป็นโรงพยาบาลชุมชนขนาดเล็กเพียง 30 – 90 เตียง ที่มีแพทย์เวชปฏิบัติ หรือแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัว รวม 2 – 5 คน ไม่มีแพทย์เฉพาะทางมีบริการผู้ป่วยในมีห้องผ่าตัดมีห้องคลอดรองรับผู้ป่วยและผู้ป่วยในของแต่ละ

อำเภอสนับสนุนเครือข่ายบริการปฐมภูมิของแต่ละอำเภอ และ(3)โรงพยาบาลชุมชนขนาดใหญ่ (First Level 1) เป็นโรงพยาบาลชุมชนขนาดเตียง 90 – 120 เตียงที่มีแพทย์เวชปฏิบัติ หรือแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัว และแพทย์เฉพาะทางสาขาหลัก (อายุรกรรม ศัลยกรรม สูตินรีเวชกรรม กุมารเวชกรรม ศัลยกรรมกระดูก และวิสัญญีแพทย์) เป็นสาขาเท่าที่มีอยู่ปัจจุบัน (คงที่มีอยู่เดิมไม่เพิ่มจำนวน) รวม 3 – 10 คน มีห้องผ่าตัด ผู้ป่วยใน ห้องคลอดและสนับสนุนเครือข่ายบริการปฐมภูมิของแต่ละอำเภอ

2. โรงพยาบาลรับส่งต่อระดับกลาง (Middle level Hospital) เป็นโรงพยาบาลแม่ข่าย (Middle Level 2) ที่มีโรงพยาบาลชุมชนขนาด 120 เตียง ขึ้นไปที่มีแพทย์เวชปฏิบัติหรือแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัว 3-5 คน และแพทย์เฉพาะทางครบทั้ง 6 สาขาหลัก (อายุรกรรม ศัลยกรรม สูตินรีเวชกรรม กุมารเวชกรรม ออร์โธปิดิกส์ และวิสัญญี) สาขาละอย่างน้อยจำนวน 2 คน มีผู้ป่วยใน ห้องผ่าตัด ห้องคลอด หอผู้ป่วยหนัก ห้องปฏิบัติการเพื่อวินิจฉัยประกอบการรักษาของแพทย์เฉพาะทาง รังสีวิทยาเพื่อวินิจฉัยประกอบการรักษาของแพทย์เฉพาะทางสาขาหลัก 6 สาขา รองรับการส่งต่อจากโรงพยาบาลชุมชนอื่นและลดการส่งต่อไปโรงพยาบาลทั่วไป และสนับสนุนเครือข่ายบริการปฐมภูมิของแต่ละอำเภอ (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2560, หน้า 1)

สรุปได้ว่าโรงพยาบาลชุมชนมี 2 ระดับ เป็นโรงพยาบาลชุมชนรับส่งต่อระดับต้นประกอบไปด้วยโรงพยาบาลชุมชนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ กับโรงพยาบาลชุมชนรับส่งต่อระดับกลาง

บทบาท และหน้าที่ของโรงพยาบาลชุมชนมีดังนี้

1.งานบริการการรักษาพยาบาลผู้ป่วยนอก ได้แก่ งานบริการรักษาพยาบาลผู้ป่วยนอกซึ่งเป็นงานรักษาพยาบาลผู้ป่วยที่มารับบริการจากโรงพยาบาลโดยยังไม่ได้รับไว้เป็นประเภทผู้ป่วยในจำแนกออกเป็น 3 งาน ดังนี้ (1) งานรักษาพยาบาลผู้ป่วยอุบัติเหตุ ฉุกเฉิน (Emergency Medical Services) เป็นการให้บริการรักษาพยาบาลแก่บุคคลที่ได้รับบาดเจ็บและหรือมีภาวะเจ็บป่วยฉุกเฉินและวิกฤตทั้งระบบร่างกายและจิตใจ โดยการประเมินสภาวะความรุนแรงของการเจ็บป่วยตัดสินใจให้การปฐมพยาบาล การใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ และเวชภัณฑ์ที่จะช่วยชีวิตผู้ป่วย ตลอดจนการเฝ้าระวังอาการเปลี่ยนแปลงของผู้ป่วย เพื่อแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินที่อาจคุกคามชีวิตของผู้ป่วยได้อย่างทันที่ โดยให้การพยาบาล ณ จุดเกิดเหตุและที่โรงพยาบาลแบบผู้ป่วยนอก ตลอดจนรับไว้สังเกตอาการเฉพาะหน้า ณ ห้องอุบัติเหตุฉุกเฉินหรือห้องสังเกตอาการ (สำนักการพยาบาล, 2551, หน้า 129) และ(2) งานรักษาพยาบาลผู้ป่วยนอกทั่วไป (General Medical Services) คือ งานรักษาพยาบาลผู้ป่วยที่ยังไม่จำเป็นต้องได้รับการที่รับด่วนมากนัก และสามารถรอได้ แต่จะต้องมีระบบการเฝ้าระวังดูแลอาการของผู้ป่วยอย่างใกล้ชิด และถ้าเกิดอาการที่จำเป็นต้องได้รับการดูแลรักษารับด่วนและสามารถส่งไปยังหน่วยรักษาพยาบาลผู้ป่วยฉุกเฉินได้ทันที และ(3)งานรักษาพยาบาลผู้ป่วยนอกเฉพาะโรค (Specific Medical Services) คือ งานรักษาพยาบาลผู้ป่วยที่ทราบแน่นอนแล้วว่า เป็นโรคใด เพื่อจัดบริการรักษาพยาบาลเฉพาะโรคนั้น ให้ผู้ป่วยได้รับการที่ครบถ้วน รวดเร็ว ต่อเนื่อง ประหยัดเวลา ประหยัดค่าใช้จ่าย และสะดวกทั้งผู้ให้บริการและผู้รับบริการ เช่น การจัดคลินิกเฉพาะโรคหัวใจ โรคเบาหวาน โรคไต เป็นต้น

2.งานบริการรักษาพยาบาลผู้ป่วยใน เป็นงานการรักษาพยาบาลผู้ป่วยที่รับเข้านอนรักษาในโรงพยาบาลโดยมีเกณฑ์ในการรับผู้ป่วยเข้านอนพักรักษาในโรงพยาบาลมีดังนี้ (1)ผู้ป่วยที่มีอาการหนักหรือวิกฤต (Critical Patient) เป็นโรคหรือมีสภาวะที่จะก่อให้เกิดอันตรายถึงชีวิต เช่น ผู้ป่วยหัวใจวาย ผู้ป่วยหัวใจขาดเลือด ผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉินของหลอดเลือดในสมอง ผู้ป่วยที่อยู่ในสภาวะระบบไหลเวียนเลือดล้มเหลว ผู้ป่วยที่สูญเสียเลือดมาก (2) ผู้ป่วยที่ต้องได้รับการรักษาด้วยการผ่าตัด (Operation Patient) เนื่องจากต้องการได้รับการดูแลรักษาอย่างใกล้ชิด ทั้งก่อนผ่าตัด ในขณะผ่าตัด และภายหลังการผ่าตัด (3) ผู้ป่วยที่ต้องได้รับการดูแลหรือควบคุมสภาวะร่างกายเพื่อการวินิจฉัยโรคให้ทราบแน่นอนว่าเป็นโรคอะไรที่ไม่สามารถทำได้หรือทำได้แต่อาจเกิดอันตรายหรือเกิดความเบี่ยงเบนไปถ้าไม่รับไว้ดูแลในโรงพยาบาล (4) ผู้ป่วยที่อาจเกิดอันตรายแก่ชีวิตหรืออาจเกิดภาวะแทรกซ้อนที่รุนแรง (Risk Patient) ถ้าให้กลับไปรักษาตัวที่บ้าน เช่น ผู้ป่วยที่มีไข้สูง ท้องเดินอย่างรุนแรง ได้รับการกระทบกระเทือนอย่างรุนแรงที่ศีรษะที่อาจมีเลือดออกภายในสมอง หรือผู้ป่วยที่มีภาวะผิดปกติทางจิต และ(5) งานทำคลอด (Labor Care) เป็นงานการรักษาพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ที่อยู่ในระยะที่ทารกจะครบกำหนดคลอด

3. งานบริการการรักษาพยาบาลผู้ป่วยในชุมชน (Community Care Services) เป็นงานรักษาพยาบาลที่จัดให้กับประชาชน ณ ชุมชนที่อยู่ของประชาชน จำแนกเป็น 3 งาน คือ (1) งานดูแลผู้ป่วยที่บ้าน (Home Care) เป็นงานรักษาพยาบาลผู้ป่วย ณ บ้านของผู้ป่วย ซึ่งจะให้บริการกับผู้ป่วยที่อยู่ในระยะพักฟื้นหลังจากกลับจากโรงพยาบาล ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ผู้ป่วยสูงอายุ ผู้ป่วยติดบ้านติดเตียง หญิงมีครรภ์และหลังคลอดเพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อนให้ผู้ป่วยหายเป็นปกติโดยเร็ว ช่วยลดภาระ ลดความวิตกกังวลของผู้ป่วยและครอบครัวเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการดูแลรักษาผู้ป่วยให้ดียิ่งขึ้น (2) งานหน่วยสาธารณสุขเคลื่อนที่สู่ชุมชนที่ห่างไกลจากโรงพยาบาล (Mobile Health Care) เพื่อให้บริการสาธารณสุขแบบเบ็ดเสร็จรวมทั้งการรักษาพยาบาลในชุมชนที่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่สามารถเดินทางไปรับบริการที่โรงพยาบาลได้โดยสะดวก (3)งานหน่วยแพทย์ งานบริการรักษาพยาบาลเฉพาะกิจ (Special Event Care)

4.งานบริการส่งต่อผู้ป่วย ซึ่งงานบริการส่งต่อผู้ป่วย (Referring Services) ไปรับการรักษาในโรงพยาบาลที่มีศักยภาพสูงกว่าและงานบริการรับผู้ป่วยที่ส่งต่อมาจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในพื้นที่

5. งานบริการญาติและครอบครัวของผู้ป่วย (Patient Family and Relatives Services) ได้แก่ งานบริการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการเจ็บป่วย และการรักษาผู้ป่วย งานให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเจ็บป่วย งานช่วยเหลือคำปรึกษาพยาบาล งานการสอนการดูแลผู้ป่วย งานส่งผู้ป่วยกลับบ้าน และงานบริการอาหาร

6.งานบริการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค (Promotion and Prevention Services) ได้แก่ (1)งานให้คำปรึกษาและตรวจสุขภาพก่อนแต่งงาน ก่อนมีบุตร (Premarital Care) ให้มีความพร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ

และเศรษฐกิจ (2) งานดูแลหญิงมีครรภ์ (Antenatal Care) ให้มีสุขภาพดี ป้องกันโรคที่อาจเกิดกับลูก ให้มีความพร้อมในการคลอด และมีความพร้อมในการเป็นพ่อเป็นแม่ (3) งานดูแลหญิงหลังคลอด (Postpartum Care) เป็นการดูแลแม่ในช่วง 6 สัปดาห์หลังคลอดเพื่อดูแลสุขภาพแม่ให้กลับสู่ภาวะปกติ และให้คำแนะนำช่วยแก้ปัญหาการเลี้ยงดูลูกของพ่อแม่ รวมทั้งการวางแผนครอบครัว (4) การดูแลเด็กทารก (Infant Care Clinic) คือ การดูแลเด็กตั้งแต่แรกคลอดจนถึงอายุ 24 เดือน ให้มีสุขภาพดี มีพัฒนาการทางร่างกาย สมองสติปัญญา และพัฒนาการทางสังคมที่สมวัย ได้รับวัคซีนป้องกันโรคตามมาตรฐานสากล และได้รับการแก้ไขความผิดปกติใด ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ครบถ้วน และทันเวลา (5) การดูแลเด็กวัยก่อนเรียน (Preschool Child Care) คือ การดูแลเด็กอายุ 24 – 60 เดือน ให้มีสุขภาพดี เช่นเดียวกับวัยทารกแต่เพิ่มเติมด้านการป้องกันอุบัติเหตุ และการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ระบบโรงเรียน (6) การดูแลเด็กวัยเรียน (School Child Care) คือ การดูแลเด็กอายุ 5 – 14 ปี ที่อยู่ในระบบโรงเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้มีสุขภาพดี และพฤติกรรมสุขภาพ ที่ดี (7) การดูแลเด็กวัยรุ่น (Adolescence Care) คือ การดูแลเด็กอายุ 12 – 24 ปี ทั้งที่อยู่ในระบบการศึกษา และอยู่นอกระบบการศึกษา เพื่อให้มีสุขภาพดี (8) การดูแลสุขภาพประชากรวัยแรงงาน (Laboring Care) คือ การดูแลบุคคลที่อยู่ในวัยทำงาน ได้แก่ ผู้ที่มีอายุ 15 – 59 ปี ที่ เพื่อให้สุขภาพดี มีความปลอดภัยในการทำงาน และ (9) การดูแลสุขภาพประชากรวัยผู้สูงอายุ (Aging Care) คือ การดูแลบุคคลที่อายุ 60 ปีขึ้นไป ให้มีสุขภาพดี ป้องกันโรคอันตราย ที่อาจเกิดขึ้น

7.งานบริการดูแลระบบสุขาภิบาลและอนามัยสิ่งแวดล้อม (Sanitation and Environmental Services) ซึ่งเป็นงานดูแลสุขาภิบาลและอนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาล โรงเรียน ชุมชน โรงงานอุตสาหกรรม และสถานที่เฉพาะเพื่อให้สถานที่ดังกล่าวสะอาด ปราศจากสิ่งที่จะเป็นอันตรายต่อสุขภาพทั้งของผู้ปฏิบัติงานและผู้มารับบริการ ไม่เป็นแหล่งแพร่กระจายเชื้อโรค

8.งานเทคนิคการแพทย์ งานบริการตรวจวินิจฉัยโรค ได้แก่ งานวิเคราะห์สิ่งตัวอย่างทางห้องปฏิบัติการเทคนิคการแพทย์ งานธนาคารเลือดและบริการส่วนประกอบของเลือด

9.งานบริการด้านเภสัชกรรมและคุ้มครองผู้บริโภค ดังนี้ (1) งานบริการเวชภัณฑ์แก่ผู้ป่วย (Dispensing Services) ทั้งงานบริการเวชภัณฑ์ผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยใน (2) งานบริการเวชภัณฑ์แก่หน่วยงานภายในและภายนอกโรงพยาบาล (3) งานบริการความรู้และให้คำปรึกษาเรื่องยา และ (4) งานบริการคุ้มครองผู้บริโภค

10.งานบริการด้านโภชนาการ (Nutrition Services) ได้แก่ (1)งานบริหารจัดการอาหารตามมาตรฐานโภชนาการ จำแนกเป็นบริการอาหารธรรมดา (Regular Diet) บริการอาหารย่อยง่าย (Light Diet) บริการอาหารอ่อน (Soft Diet) บริการอาหารเหลว (Liquid Diet) บริการอาหารทางสายยาง (Tube Diet) บริการอาหารเฉพาะโรค (Specific Diet) (2) งานบริการความรู้และให้คำปรึกษาด้านโภชนาการ (Nutrition Education and Counseling Services) และ (3) งานพิเศษด้านโภชนาการ

11.งานบริการเวชกรรมฟื้นฟู (Patient Rehabilitation Services) ได้แก่ (1) งานตรวจประเมิน การวินิจฉัยและบำบัดความบกพร่องของร่างกายด้วยวิธีการกายภาพบำบัด เช่น การนวดด้วยมือ การนวดด้วย

ความร้อน การนวดด้วยน้ำ การนวดด้วยคลื่นเสียงความถี่สูง การฝึกหัดเดิน การป้องกันข้อติดจากการเป็นอัมพาต (2) งานฟื้นฟูความเสื่อมสภาพ ความพิการ (3) งานบริการความรู้และให้คำปรึกษาด้านการฟื้นฟูสภาพการเจ็บป่วย และ(4) งานกายอุปกรณ์ (Prosthetic Services)

12. งานบริการทันตกรรม (Dental Care Services) ได้แก่ (1) งานตรวจ วินิจฉัย บำบัดรักษาทางทันตกรรมบำบัด (Dental Treatment Services) คือ งานถอนฟัน งานอุดฟัน งานขูดหินปูน งานรักษาเหงือกอักเสบ งานรักษาคอกรากฟัน งานผ่าตัดฟันคุด งานผ่าตัดในช่องปาก (2) งานทันตกรรมป้องกัน (Dental Preventive Services) เช่น งานเคลือบฟันด้วย ฟลูออไรด์ งานให้ความรู้ และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการดูแลรักษาฟัน (3) งานทันตกรรมฟื้นฟู (Dental Rehabilitative Services) เช่น งานทำฟันปลอม งานซ่อมแซมฟัน และ(4)งานทันตกรรมชุมชน (Community Dental Services) เช่น งานทันตกรรมโรงเรียน งานทันตกรรมเคลื่อนที่

13. งานบริหารงานทั่วไป ดังนี้ (1)งานการเจ้าหน้าที่ได้แก่ งานวางแผนกำลังคนของโรงพยาบาล จำแนกเป็นงานวางแผนความต้องการกำลังคน งานวางแผนเพื่อให้ได้มาซึ่งกำลังคนที่ต้องการ และงานวางแผนใช้กำลังคน เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุด งานสรรหาบุคคล งานบรรจุและแต่งตั้ง งานปฐมนิเทศบุคคลตั้งแต่แรกรับไว้ในโรงพยาบาล และแรกเข้าปฏิบัติงานในตำแหน่งใหม่ งานพัฒนาบุคคล จำแนกเป็นงานพัฒนาบุคคลก่อนเข้าสู่ตำแหน่ง และงานพัฒนาบุคคลระหว่างการปฏิบัติ งานประเมินบุคคล จำแนกเป็นงานประเมินผลการปฏิบัติงาน และงานประเมินเพื่อเข้าสู่ตำแหน่ง งานบำรุงรักษาบุคคล จำแนกเป็นงานจัดสวัสดิการและประโยชน์เกื้อกูล งานพิจารณาความดีความชอบ และงานวินัยและการลงโทษ งานให้บุคคลพ้นจากงาน จำแนกเป็นงานเกษียณอายุ งานส่งมอบหน้าที่ และงานสร้างความประทับใจต่อผู้พ้นหน้าที่และงานข้อมูลบุคคลของโรงพยาบาล (2) งานพัสดุ ก่อสร้าง และซ่อมบำรุงได้แก่ งานกำหนดความต้องการด้านพัสดุ งานสรรหาพัสดุ จำแนกเป็นงานจัดหากรณีปกติ การจัดหากรณีเร่งด่วน และการจัดหากรณีพิเศษ งานตรวจรับพัสดุ งานเก็บรักษาหรืองานคลังพัสดุ งานเบิก-จ่ายพัสดุ งานบำรุงรักษาสິงของ จำแนกเป็นงานบำรุงรักษาของโดยผู้ใช้ และงานบำรุงรักษาของโดยช่าง งานซ่อมแซมพัสดุ จำแนกเป็นงานซ่อมแซมสิ่งของภายในที่สามารถซ่อมได้เอง และงานซ่อมแซมสิ่งของภายนอกที่ต้องส่งไปซ่อมที่อื่นและงานจำหน่ายพัสดุประจำปี (3) งานบริการด้านเงินและบัญชี ได้แก่ งานงบประมาณแผ่นดิน งานระบบเงินบำรุง งานบริหารการเงิน งานจัดเก็บและหารายได้ งานบริการรับเงิน งานเก็บรักษาเงิน งานจ่ายเงิน งานตรวจสอบภายใน งานติดตามหนี้สิน งานระบบบัญชีและงานวิเคราะห์ต้นทุนบริการ และ(4) งานสนับสนุนงานบริการโดยรวม (General Supporting) ได้แก่ งานธุรการ งานสารบรรณ งานประชาสัมพันธ์ จำแนกเป็นงานประชาสัมพันธ์ภายในและภายนอก งานรักษาความปลอดภัย งานซักฟอก งานบริการสาธารณูปโภค จำแนกเป็นงานบริการไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ และงานบริการไปรษณีย์ งานบริการด้านการติดต่อสื่อสาร งานบริการยานพาหนะ จำแนกเป็นงานบริการยานพาหนะทั่วไป และงานบริการรถพยาบาลส่งต่อผู้ป่วยและงานสวัสดิการเจ้าหน้าที่

14. งานบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกจัดบริการเวชกรรมแผนไทยให้มีการตรวจวินิจฉัยสั่งการโดยใช้องค์ความรู้ ภูมิปัญญาแพทย์แผนไทยที่มีคุณภาพมาตรฐานดังนี้ (1) จัดบริการเภสัชกรรมไทย ยาไทย และสมุนไพร ทั้งการผลิต การปรุงยาตำรับ การจัดหา การจัดเก็บรักษาการจ่ายยา และการติดตาม ฝ้าระวังผลข้างเคียงของการใช้ยาจากสมุนไพรที่มีมาตรฐาน (2) ให้บริการรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการฟื้นฟูสุขภาพ ด้วยวิธีการแพทย์แผนไทยในสถานบริการและเครือข่าย เช่น การให้บริการนวด การอบไอน้ำสมุนไพร การประคบสมุนไพร การทบหม้อเกลือ หรือหัตถการด้านการแพทย์แผนไทยอื่นๆ การจัดกิจกรรมการออกกำลังกายด้วยท่าฤๅษีดัดตนสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่รวมถึงการแพทย์พื้นบ้านไทย และการแพทย์ทางเลือก (3) การทำงานเชิงรุกในชุมชน เพื่อดูแลสุขภาพอนามัยของกลุ่มเป้าหมายพิเศษด้วยการแพทย์แผนไทย เช่น ผู้ป่วยอัมพฤกษ์ อัมพาต ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ผู้สูงอายุ รวมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนสามารถดูแลสุขภาพตนเองด้วยแพทย์แผนไทย (4) ดำเนินงานให้ความรู้ เผยแพร่ ฝึกอบรม ธารรงค์ ประชาสัมพันธ์ด้านการแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือกและภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องแก่ประชาชนและเจ้าหน้าที่ (5) ส่งเสริมอนุรักษ์ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย เช่น การสำรวจ รวบรวม ข้อมูลสมุนไพร ตำรับตำราและเครือข่ายบุคลากรด้านการแพทย์แผนไทยในชุมชน การจัดทำสวนเรียนรู้สมุนไพร และ (6) สนับสนุนและพัฒนาเครือข่ายภูมิปัญญา เครือข่ายหมอพื้นบ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขให้เข้มแข็ง ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการพัฒนาและต่อยอดองค์ความรู้ในการดูแลสุขภาพในระดับท้องถิ่น ส่งเสริมการพึ่งตนเองด้านสุขภาพของประชาชน โดยใช้ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย

15. งานประกันสุขภาพ ยุทธศาสตร์และสารสนเทศทางการแพทย์ มีหน้าที่รับผิดชอบงานประกันสุขภาพการขึ้นทะเบียน การตรวจสอบสิทธิ การเรียกเก็บ การตามจ่าย งานเวชสถิติและงานข้อมูล การจัดการเวชระเบียน การลงรหัสโรค งานเทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์ งานแผนงานและยุทธศาสตร์ เครือข่ายสุขภาพ งานสังคมสงเคราะห์การให้บริการสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์ผู้ป่วยนอก ผู้ป่วยใน ครอบครัวและชุมชนและงานบริการคลินิกศูนย์พึ่งได้